

Muhterem Mâ'mûnler; İslâm'a gâ'ib, insanın yaratılış gayesi Allah'a ibadet etmektir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: #1608;#1614;#1605;#1614;#1575;#1582;#1614;#1604;#1614;#1602;#1618;#1578;#1615;#1575;#1604;#1618;#1580;#1616;#1606;#1617;#1614;#1608;#1614;#1575;#1618;#1604;#1575;#1616;#1606;#1618;#1587;#1614;#1575;#1616;#1604;#1575;#1617;#1614;#1604;#1616;#1610;#1614;#1593;#1618;#1576;#1615;#1583;#1615;#1608;#1606;#1616; "Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım" (1). İslâm'da ameller niyetlere gâ'ibdir. Amellerden beklenen ecir ve sevabın alınabilmesi, ibadetin yapılmasından daha ¸ok, niyetin hâ'iz ve katkısız olmasına bağlıdır. Hadis: #1602;#1614;#1575;#1604;#1614;#1585;#1614;#1587;#1615;#1608;#1604;#1615;#1575;#1604;#1604;#1617;#1607;#1616;:#1573;#1606;#1617;#1614;#1605;#1614;#1575;#1575;#1593;#1618;#1605;#1614;#1575;#1604;#1615;#1576;#1616;#1575;#1604;#1606;#1617;#1616;#1610;#1617;#1614;#1575;#1578;#1616; #1608;#1614;#1573;#1606;#1617;#1614;#1605;#1614;#1575;#1604;#1616;#1603;#1615;#1604;#1617;#1616;#1575;#1605;#1618;#1585;#1616;#1574;#1613; #1605;#1614;#1575;#1606;#1614;#1608;#1614;#1609;#1548; "Ameller niyetlere gâ'ibdir. Her bir kimse ¸in niyet ettiği şey vardır" (2). İbadet, yapanın niyet ve maksadına gâ'ib; ¸ dereceye ayrılır. 1) Allah'a, sevabını umarak ve azabından korkarak ibadet etmek. Yani Cennet ¸mi veya Cehennem korkusu ile ibadet etmek. 2- Allah'a ibadetle şereflenmek veya onun emirlerine uymak ve kabul etmiş olmak ¸in ibadet etmek. 3- Allah'a, ibadet ve ¸ime ¸ yık olduğu ¸in ibadet etmek. Bu ibadetin en y¸ksek derecesidir. Bu dereceye hadiste "ihsan" derecesi denir. Cibril hadisinde, Cebrail aleyhisselâmın Rasûlullah (s.a.s) ve sorduğu sorulardan birisi de "ihsan" olmuştur. Hz. Peygamber buna şöyle cevap vermiştir; #1571;#1614;#1606;#1618;#1578;#1614;#1593;#1618;#1576;#1615;#1583;#1614;#1575;#1604;#1604;#1617;#1614;#1607;#1603;#1614;#1571;#1614;#1606;#1617;#1614;#1603;#1614;#1578;#1614;#1585;#1575;#1607;#1615; . #1601;#1573;#1616;#1606;#1618;#1604;#1614;#1605;#1618; #1578;#1614;#1603;#1615;#1606;#1618;#1578;#1614;#1585;#1575;#1607;#1615;#1601;#1573;#1616;#1606;#1615;#1610;#1614;#1585;#1575;#1603;#1614; "İhsan; Allah'a sanki O'nu gâ'ib; yormuşsun gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu gâ'ib; yorsan da O seni gâ'ib; maktadır" (3). Dolayısıyla İslâm'da ibadet insanın b¸t¸n

Bunlardan başka da dünya ile ilgili bir takım faydaları olduğu için ibadet etmek vardır ki, buna ibadet etmek bile doğru değildir. İslâm'da ibadet, kısa tanımı ile üç şekilde yapılır: a) Beden ile yapılan ibadetler: Namaz ve oruç gibi ibadetler bu çeşit bir ibadettir. Beden ile yapılan ibadetlerde başka birini vekil tayin etmek câiz değildir. Yani bir kimse başka birinin yerine namaz kılamadığı gibi, oruç da tutamaz. Bunları herkes kendi yapmalıdır. b) Mal ile yapılan ibadetler: İslâm'ın beş şartından biri olan zekât bu çeşit bir ibadettir. Mal ile yapılan ibadetlerde başka birini vekil yapmak câizdir. c) Hem beden hem de mal ile yapılan ibadetler: Hac böyle bir ibadettir. Parası olduğu halde hacca gitmekten âciz olan veya herhangi bir özürden dolayı hac vazifesini yapamayan bir kimsenin başka birini yerine vekil göndermesi caizdir. (4) İhlas Ve Samimiyet Bir şeyi saf temiz ve arıtılmış hale getirmek. Kalbi saf etmek, çıkar ve şöhret amacı güdülme-yen, içten, riyasız, samimi sevgi ve bağlılık. Yapılan ibadet ve işlerde gösterişe yer vermeme, ibadet ve taatta riyadan uzaklaşma hali ve kalbin safasına keder veren şeyden, kalbi uzak tutmak. Sırf Allah rızasını düşünmemek, ona göre hareket etmek ve sadece Allah için ibadet etmek. İhlâs; bir kalp hareketi ve ruhanî bir davranıştır. Kalp temizliğinin ve sağlamlığının bir delilidir. Yalnız Allah'ın rızasını arayan bir niyettir. Kişinin bütün varlığı ve benliği ile Allah'a kulluk etmesi ve bu kulluğun da ondan başkasını düşünmemesidir. Ayrıca İhlâs; "kalbi garaz şüphe-si ve zan eğriliğinden temiz tutmaktır" şeklinde tarif edilmiştir. İhlâsta Hakkın rızâsı talep edilir, yapıları işlerde, riya, gösteriş, menfaat ve şöhret gayesi güdülmez.(5) Allâh Rasûlü-sallâllâhüaleyhi ve sellem- buyurur: نِيَّةُالْمُؤْمِنِخيْرٌمِنْعمله"Mü'minin niyeti (maksat ve ihlâsı) amelinden hayırlıdır." (6) Çünkübunlar, kalbin amelidir. İslâm nazarında da amellerin değeri, onların ortaya çıkmasına sebep olan niyet ve ihlâs; ile ölçür. Yâni bir fiilin ortaya çıkmasında onu yapan kişinin maksadı ne ise, hüküm ona göredir. Nitekim hadîs-i şerîfte bu gerçeği te'yîden: عنعمررَضِيَاللّهُعَنهُقال:قَالَرَسُولُاللّهِإنَّمَااعْمَالُبِالنِّيَّاتَِإنَّمَالِكُلِّامْرِئٍمَانَوَى،فَمَنْكَانَتْهِجْرَتُهُالىاللّهِوَرَسُولِهِفَهِجْرَتُهِ

15; الى اللّهِ
وَرَسُولِهِ
48; وَمَنْ
كَانَتْ
هِجْرَتُهُ
الى دُنْيَا
يُصِيبُهَا
أوِ امْرَأةٍ
يَنْكِحُهَا
فَهِجْرتُهُ
الى مَا
هَاجَرَ
إلَيْهِ.
أخرجه الخمسة . Hz.
Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Rasulullah (s.a.v) buyurdular ki: "Ameller, niyetlere
göredir. Herkese niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti Allah'a ve
Resûlüne ise, onun hicreti Allah ve Resûlünedir. Kimin hicreti de elde
edeceği bir dünyalığa veya nıkâhlanacağı bir kadına ise, onun hicreti de o hicret ettiği
şeydir." (7) "Ameller, niyetlere göredir." Bu itibarla başta ibâdetler olmak
üzere bütün hayırlı amellerin, Allâh rızâsı kasdolunarak yapılması
asıldır. Bu da, ihlâs ile mümkündür. İhlâs, amelleri sırf rızâ-yı
ilâhîyi kastederek îfâ etmek ve onlar üzerine nefânî
gâyelerin gölgesini düşürmemektir. Beden için rûh ne ise, amel
için ihlâs da o mesâbededir. İhlâssız amel, özden mahrûm kuru
bir yorgunluktan ibarettir. Bütün amelleri ulvî bir gâyeye bağlayarak
ibâdet vasıf ve derecesine yükseltmek kabildir. Gerçekten Cenâb-ı
Allâh'in diğer mahlûkâtı ile birçok beşerî ve nefânî
fiillerde müşterek kıldığı insanoğlu, bütün fiillerindeki dünyevî,
bedenî ve nefânî tatminkârılığı gâye hâline getirmek gibi bir
süfliyetten kurtularak onları ilâhî rızâ maksadının emrine sokabilmek iktidarı
ile yaratılışındaki mükemmelliği tezâhür ettirebilir. Bu keyfiyet, Cenâb-ı
Hakk'ın rızâsını, hayâtın umûmî ve nihâî bir gâyesi haline
getirmek demektir ki, bütün fiilleri bu gâyeye hizmetleri vasfıyla
rûhânîleştirebilir ve ibâdet seviyesine yükseltir. Uyku, yemek,
içmek, evlâd ve mal-mülk edinmek gibi sayısız beşerî davranış, hep
rızâ-yı ilâhîyi kazanmaya medar olacak bir mecrâ içinde cereyan
ettirilebildiği takdirde hakîkaten ibâdet ve hayırlar kategorisine dâhil edilmiş olur.
Bu hususta insanın üstün yaratılışına yakışan bir dirâyetle Cenâb-ı Hakk'ın
rızâsından gayri bütün emelleri gönülden söküp atmak,
müslümanın me'mûr bulunduğu büyük bir kahramanlıktır. Dolayısıyla
Allâh katında amellerin makbûliyettin asıl şartı, ihlâstır. İhlâs,
Cenâb-ı Allâh'a yakınlaşabilme gâyesiyle her türü dünyâ
menfaatlerinden kalbi koruyabilmektir. İhlâsın meyvesi ise, ihsândır. Bu da, kulun, sanki
Allâh'ı görüyormuş gibi ibâdet ve davranışlarda bulunması ve kendisini her
ân ilâhî müşâhede altında hissedebilmesidir. İhlâs, kulları en
büyük hayır olan ilâhî rızâya nâil eyler. Allâh'ın
mahlûkların amellerinden murâdı ancak kendi rızâsına müteveccih olan
ihlâsdir. Âyet-i kerîmelerde buyrulur:

اِنَّآ
اَنْزَلْنَآ
اِلَيْكَ
الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ
فَاعْبُدِ
اللهَ
مُخْلِصًا
لَهُ
الدِّينَ "(Ey Rasûlüm!)
Şüphesiz ki Kitâb'ı sana hak olarak indirdik. O halde sen de dîni Allâh'a has
kılarak ihlâs ile kulluk et!.." (8) قُلْ
اِنِّى
اُمِرْتُ
اَنْ
اَعْبُدَ
اللهَ
مُخْلِصًا
لَهُ
الدِّينَ "De ki: Ben, dîni
Allâh'a has kılarak ihlâslı bir şekilde O'na kulluk etmekle emrolundum." (9) Huzûr-i
ilâhîden kovulan iblâs: قَالَ
رَبِّ بِمَا
اَغْوَيْتَن
16;ى
لاُزَيِّنَن
17;َ لَهُمْ فِى
اْلاَرْضِ
وَلاُغْوِيَ
06;َّهُمْ
اَجْمَعِينَ
اِلاَّ
عِبَادَكَ
مِنْهُمُ
الْمُخْلَصِ
10;نَ "Dedi ki: Ey Rabbim! Andolsun ki, beni azdırmama karşılık ben de
yeryüzünde onlara (günâhları) süsleyeceğim ve onların hepsini
mutlaka azdıracam. Ancak onlardan ihlâsa erdirilmiş kulların müstesnâ!.." (10)
Âyette ifâdesini bulduğu gibi şeytan, ancak ve ancak ihlâsta zaaf
gösterenlere musallat olabilmektedir. İhlâslı kullara ise, hiçbir tesîri
mümkün değildir. Nitekim Cenâb-ı Hakk, şeytanın sözlerine karşılık
şöyle buyurmuştur: قَالَ
هَذَا
صِرَاطٌ
عَلَىَّ
مُسْتَقِيمٌ
اِنَّ
عِبَادِى

لَيْسَ لَكَ
عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ
اِلاَّ مَنِ
اتَّبَعَكَ
مِنَ
الْغَاوِينَ "İşte
bana varan dosdoğru yol, bu (ihlâslı kullardan olmak yolu) dur. Şüpheşiz ki benim
kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyet (ve nüfûzun) yoktur!. Ancak
azgınlardan sana uyanlar hâriç!" (11) اِنَّ
عِبَادِى
لَيْسَ لَكَ
عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ
وَكَفَى
بِرَبِّكَ
وَكِيلاً "Elbette benim (ihlâslı)
kullarım üzerinde senin hiçbir te'sîrin olmayacaktır. (Zîrâ onları)
koruyucu olarak Rabbin yeter." (12) İhlâs, bütün ameller için
zarûrî olan öyle yüce bir nîmettir ki, ona sahip olmadan kurtuluşun
mümün olmadığını ifâde için hadîs-i şerifte şöyle buyrulur:
"İnsanlar helâk olur, âlimler kurtulur. Âlimler de helâk olur, amel sahibi
âlimler kurtulur. Amel sahibi âlimler de helâk olur, ancak ihlâs sahibi olanlar
kurtulur. Ancak bu ihlâs sahipleri de (her an bu dünyâda) büyük bir
tehlike ile karşı karşıyadır." (13) Bu hakîkat, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle
beyân edilir: اِلاَّ
عِبَادَ
اللهِ
الْمُخْلَصِ
10;نَ "(Azâbtan) ancak Allâh'ın hâlis kulları istisnâ
edilecek..." (14) İhlâs, niyetlerin temiz ve samîmî olmasıdır ki, ibâdetlerin
sıhhat ve bereketi buna bağlıdır. İhlâssız ibâdetler, ortaklar ve kirlerle doludur. O halde
ibâdetleri saflaştırıp ulvîleştirecek olan sır, ihlâsla kaimdir. Bunun zıddını
âyet-i kerîme şöyle ifâde eder:
فَوَيْلٌ
لِلْمُصَلِّ
10;نَ
اَلَّذِينَ
هُمْ عَنْ
صَلاَتِهِمْ
سَاهُونَ
اَلَّذِينَ
هُمْ
يُرَآؤُنَ "Yazıklar olsun o
namaz kılanlara ki, namazlarını ciddiye almazlar ve gösteriş için yaparlar!.." (15)
İhlâs, amellere Hakk rızâsından başka şeylerin ortak edilmesinden kalbi
muhâfazadır. Ancak bu maksatla gerçekleştirilmiş olan ibâdetlere "sâlih
amel" denir. Cenâb-ı Hakk buyurur:

وَاِنَّ
لَكُمْفِى
اْلاَنْعَامِلَعِبْرَةً
نُسْقِيكُمْ
مِمَّافِى
بُطُونِهِ
مِنْبَيْنِ
فَرْثٍ
وَدَمٍ
لَبَنًا
خَالِصًا
سَائِغًا
لِلشَّارِبِينَ "Size onların (hayvanların) karnındaki işkembe pisliği ile kan arasından
hâlis bir süt içiriyoruz ki, içenlerin boğazından âfiyetle geçer."
(16) Müfessirler, bu âyette beyân buyurulan misâle teşbâhen
 demişlerdir ki: İhlâs da, ameli, tıpkı sütün kan ve muzahrafattan ayırt edilmesi gibi
 bulanıklıklardan ayırt eder. Sütün safiyyeti, kan ve pislikten arınması olduğu gibi,
 amellerin hâlisiğİ de Hakk rızâsından başka her şeyden berâ kılınmasıdır. Nitekim
 Cüneyd-i Bağdâdî şöyle der: "İhlâs, ameli bulanıklıktan tasfiye
 etmektir." Bir Allâh dostu der ki: "İhlâsda iddiâlı olmak, bir nevâ
 ihlâssızlıktır." Dolayısıyla ihlâs, amellerin başta riyâ olmak üzere her
 türlü mânevâ kirlere temiz olmasıdır. Zîrâ riyâ,
 ihlâsı bulandıran ve onu yok eden en büyük ve tehlikeli müessirdir.
 Amellerine riyâ karıştıran kimse, gizli şırke düşmüş olur ve azâba
 dûçâr kılınır. Hadîs-i Şerîf de şöyle buyrulur: "Kıyâmet
 gününde aleyhinde ilk hükmedilen insanlar şunlardır: Birincisi şehit edilen
 kimsedir. O Allâh'ın huzûruna getirilir. Allâh kendisine olan nîmetlerini
 anlatır. O da, bunları itiraf eder. Cenâb-ı Hakk: "- Öyleyse bunlara karşı ne yaptın?"
 diye sorar. Adam: "- Yâ Rabbî! Senin uğrunda şehîd edildim." der. Allâh
 buyurur ki: "- Yalan söyledin! Sen, yalnızca cür'etli ve cesur denilsin diye harbettin.
 Gerçekten öyle de denildi." (Sonra) onun hakkında emredilir ve ateşe atılınca kadar
 yüzüstü sürüklenir. İkincisi ilim öğrenen, başkalarına da
 öğreten, ayrıca Kurân da okuyan adamdır. O huzûra getirilir. Allâh
 kendisine olan nîmetlerini anlatır. O da itiraf eder. Cenâb-ı Hakk: "- Bunlara karşı ne
 yaptın?" diye sorar. Adam: "- İlim tahsîi ettim. Onu başkalarına da öğrettim. Senin
 uğrunda Kurân da okudum." der. Allâh buyurur ki: "- Yalan söyledin! Sen ilim
 öğrendin, ancak âlim denilsin diye; Kurân okudun, ancak o kârîdir,
 kırâat ehlidir denilsin diye. Hakîkat öyle de denildi." Sonra hakkında emrolunur ve
 ateşe, yâni cehenneme atılınca kadar yüzüstü sürüklenir.
 Üçüncüsü Cenâb-ı Hakk'ın kendisini genişlettiği, malın her
 çeşidinden verdiği adamdır. O getirilir. Allâh ona olan nîmetlerini anlatır. O da
 bunları itiraf eder. Cenâb-ı Hakk: "- Öyleyse bunlara karşı ne yaptın?" diye sorar.
 Adam: "- Hakkında infâk edilmesini emir buyurduğun hiçbir yol bırakmadım. Malımı
 ancak senin yolunda harcadım." der. Cenâb-ı Hakk buyurur: "- Yalan söyledin! Onları
 ancak cömerttir denilesin diye yaptın. Nitekim öyle de denildi." Sonra hakkında
 emredilir ve cehenneme atılınca kadar yüzüstü sürüklenir." (17) Bu

hadîs-i şerîf, ihlîsın, amellerin Allîh katındaki kabul şartı olduğunu o derecede açık bir sûrette göstermektedir ki, gîye Cenîb-ı Hakk'ın rızîsı olmadıkça zîhiren Allîh yolunda ölmek, ilim tahsîl etmek ve infakta bulunmak gibi -haddi zîtında- en makbûl olan ameller bile sahibine hiçbir fayda sağlamamaktadır. O halde gerçek îmîn, sırf lafızda kalan bir sözden; ameller de, birtakım kuru ve rûhsuz hareketlerden ibîret değildir. Gönün tî derinliklerinden taşan samîmî duygularla yaratana inanmak ve ona bağlanmak, emir ve nehiylerini zevk ve şevkle kabûllenmek ve bu hal ile amel-i sîlih icrî ederken O'nun rızîsından gayrı bir maksada aslî iltifat etmeyip değer vermemek îcîb eder. Aksi halde kul, nifîk hîlindedir, münîfıktır. Bu sıfattan kurtulamaz ve nefsinin zebûnu olarak gazab-ı ilîhîye dûçîr olur. Allîh Teîlî buyurur: اَفَرَاَيْتَمَنِاتَّخَذَاِلَهَهُهَوَيهُ "Ey Rasûlüm, hevî ve hevesini ilîh edinen kimseyi gördün mü?" (18) Bu demektir ki, Cenîb-ı Hakk'ın arzu ettiği îmîn ve amel, samîmî bir gönülle ve sırf kendi rızîsı için olandır. Kıssa Yolculuk yapan bir baba ile oğlu hanın birinde konakladılar. Yediler, içtiler, namazlarını kıldılar ve istirahat a çekildiler. Baba derviş tabiatlı bir insandı. Gece namazına kalktı, oğlunu da alışsın diye kaldırdı. Abdest alıp namazlarını kıldılar ve tekrar yattılar. Oğlan etrafında horlayarak uyuyan yolculara bakarak: - Kütük gibi yatıyorlar, keşke onlarda kalkıp şu vaktin ecrini kazansalardı, dedi. Baba: - Ay oğul! Keşke sen de onlar gibi yatsaydın da bu sözü söylemeseydin dedi. "Allîh, sizin sûretlerinize ve mallarınıza bakmaz! Fakat sizin (ihlîs ve takvî bakımından) kalplerinize ve amellerinize bakar." (19) Zîrî Cenîb-ı Hakk, kimin daha çok kimin daha az ibîdet ettiğine değil, kimin daha hîlisîne ibîdet ettiğine, yîni kendi katında değerli olanın ihlîs olduğuna işareten îyet-i kerîmede şöyle beyîn buyurur: اَلَّذِىخَلَقَالْمَوْتَوَالْحَيَوةَلِيَبْلُوَكُمْاَحْسَنُعَمَلاًوَهُوَالْعَزِيزُالْغَفُورُ "O (Allîh) ki, ölümü ve hayatı hanginizin amel bakımından daha güzel (yîni ihlîsı) olduğunu imtihan için yarattı." (20) Cenîb-ı Hakk, ameldeki güzelliği, yîni ihlîsı tesbît ve tescîl için kullarını çeşitli şekillerde imtihan eder. Nitekim îmîn ettikleri için türlü türlü işkencelere mîrûz kalan mü'minler hakkında onların ihlîs ve samîmiyetlerini muhîfaza edip dînî hayatlarında

[illegible]

9- Zümer, 39/11 10- Hicr, 15/39-40
11- Hicr, 15/41-42 12- İsrâ, 17/65 13-
14- Saffat, 37/40 15- Maun, 107/4-5-6 16- Nahl, 16/66
17- Mülîm, İmare, 152 18- Casiye, 45/23 19-
Riyazu's-Salihîn Tercemesi, Ankara 1980 c.1, s.8 20- Mülk, 67/2
21- Ankebut, 29/1-3 22- O. Nuri Topbaş, Altınoluk, sayı 177
(zetlenerek)

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)